Skalølille på Fejø endte som den helt store skandale

Skalølille-sagen tog sin begyndelse i 1944, da tre landmænd på Fejø fik godkendt et inddæmningsprojekt for en lille vig på nordkysten af øen. De ville landvinde 11 hektar ny jord. Projektet havde en overslagspris på 38.000 kr. (791.335 kr. i 2012-værdi), og med et statstilskud på 66 pct. kunne det ikke gå galt, mente de.

Men det gjorde det.

Arbejdet i marken skulle ledes af landinspektør Søren Jungersen fra Maribo, og det hele skulle stå færdigt 1. august 1945. Lodsejerne ville kvit og frit få overdraget ejendomsretten til det umatrikulerede areal, når det var inddæmmet fra havet. Men sådan kom det ikke til at gå.

Ni år senere måtte projektet opgives med tab.

Regnskabet blev opgjort til hele 125.430 kr. (1,94 mio. kr. i 2012-værdi). De tre lodsejere slap dog ud af skandalen med et bidrag på en tredjedel af den oprindelige overslagssum, hvilket udgjorde ca. 17.000 kr. (263.900 kr. i 2012-værdi). Resten måtte staten, dvs. skatteyderne, tage på sin kappe.

Til gengæld fik landinspektør Jun-

Skalølille

11 hektar nor eller vig på nordkysten af Fejø i Smålandsfarvandet. Forsøgt inddæmmet og opdyrket i 1944-53, men trods massive budgetoverskridelser lykkedes det aldrig, da dæmningen var fejlprojekteret fra start. Afvandingsanlægget henligger i forfald i dag.

Kortene er fra 1892 og 1995.

Lolland Kommune.

Koordinater: 6092300, 652432.

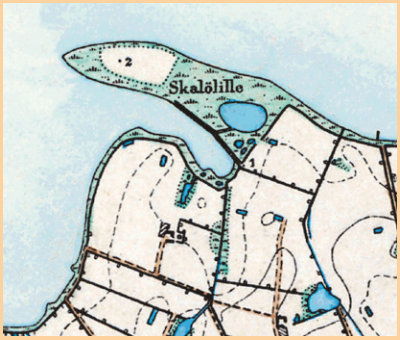

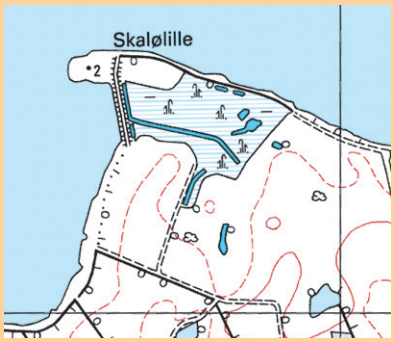

Gårdejer Eiler Henriksen (1907-1975) drev Stenagergård (i dag Fejø kro), og han beskrives som en driftig og visionær landmand. Han var også drivkraften bag inddæmningen af de elleve hektar ved Skalølille på nordøen, men der vildledte hans dømmekraft ham. Henriksen sad i sognerådet på Fejø i perioden 1962-1970, heraf de sidste fire år som sognerådsformand. Desuden var han medstifter af Sammenslutningen af Danske Småøer i 1974. Henriksen skaffede de første grå Ferguson-traktorer til Fejø, og han ses stående til venstre i billedet ved modtagelsen. Foto: udlånt af Fejø Lokalarkiv.

Ved den forfaldne lavvandssluse (tv) ses stadig kraftudtaget til den vandsnegl, der lænsede vandet ud af Skalølille, men anlægget er helt forfaldent. Omkring pumpekanalen er der opstået en rørskov. Skalølille-projektet endte med at være både »nedslående og pinligt« for Statens Landvindingsudvalgs faglige medarbejdere. I dag ville man kalde den ødelagte dæmning (th) for en regulær skandale.

gersen fra Maribo ikke en krone i honorar. Han blev tillagt skylden for det kuldsejlede projekt.

Den tilsynsførende hos Statens Landvindingsudvalg fandt dette resultat *»meget nedslående og pinligt«*, men yderligere konsekvenser fik skandalen dog ikke.

Dødsdømt fra start

Projektet blev kørt af sporet allerede på første arbejdsdag.

Da den tilsynsførende landinspektør Søren Jungersen (1889-1981) kom over til Fejø, var entreprenøren i fuld gang. Han havde selv projekteret dæmningen og var allerede færdig med den første del mod nord. Dæmningen var imidlertid ikke anlagt som anvist, men helt nede i strandkanten, formentlig for at vinde mere land.

I mødereferatet, hvor projektet var blevet godkendt, stod der om dæmningens placering, at den skulle ligge *»i så god afstand fra kystlinien at ydre digefod kommer rigeligt indenfor bevoksningsgrænsen«*. Jungersen begik så den skæbnesvangre fejl at se gennem fingrene med placeringen i havstokken. I stedet for at standse arbejdet og indberette forholdet til landvindingsudvalget lod han entreprenøren fortsætte.

Resultatet blev skæbnesvangert. Mindre end et år senere var alt tabt.

En stormflod i november 1945 slog hul i norddæmningen, hvorefter vandet strømmede ind og angreb vestdæmningen indefra, så den sydlige del af dæmningen blev beskadiget.

Der var ingen vej udenom en forhøjelse af bevillingen, hvis ikke alt skulle være tabt, så budgettet blev forhøjet.

Men trods gentagne forsøg på at udbedre og forstærke den fejlplacerede dæmning, bl.a. ved at beklæde den med betonfliser, lykkedes det aldrig at få inddæmningen pumpet tør, endsige kultiveret. Til gengæld voksede og voksede udgifterne. Beløbet svulmede til mere end det dobbelte af overslaget, før man gav op i 1953 og overlod projektet til lodsejerne.

Landinspektør Jungersen tog ansvaret på sine skuldre, da han i januar 1953 skrev til landvindingsudvalgets formand: *»jeg* [er] *ganske enig med Dem i, at jeg frafalder det oprindelige tilsynshonorar, og jeg er også indforstået med, at De helt bestemmer mine vilkår i sagen. (...) Altså jeg bøjer hovedet og accepterer uden appel enhver afgørelse, De finder rimelig.«*

Efter de gængse regler skulle Jungersen have haft 6358 kr. (90.800 kr. i 2012-værdi) for sit tilsyn. Han fik ikke en krone.

Da den næste stormflod rasede i Smålandsfarvandet 3.-4. januar 1955 blev norddæmningen atter ødelagt, men nu var det slut med offentlig hjælp. I et brev af 21. maj 1955 meddelte Ministeriet for Offentlige Arbejder afslag på at yde støtte til udbedring af skaderne. Herefter opgav bønderne projektet.

I 1964 eksekverede Maribo Amtsråd den endelige dødsdom over projektet. Amtets landvæsenskommission afsagde 18. november 1964 en kendelse, der ophævede landvindingslaget »Skalølille«, som afvandingskommissionen havde oprettet i oktober 1953.

Ved forfatterens besøg i maj 2005 flød det med defekte betonplader på den smalle forstrand mod nord. Det meste af det gamle glacis foran den fejlplacerede dæmning havde havets kræfter splittet ad. Mod vest var dæmningen stadig intakt, dog med tre-fire dybe huller, hvor havet havde vasket jordfylden væk.

Kilder

Afvandingskommissionen for Maribo Amtsrådskreds: Projekt til inddigning og forbedret afvanding ved Skalølille på Fejø, sag nr. 15. Kendelse af 15. oktober 1953.

Diverse oplysninger om lokale forhold og personalia fra Fejø Lokalarkiv.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 15. maj 2006.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 754. Rigsarkivet.